

Kjak

Eyðun á Borg
dansk-lærari

Álvaratos, slíkur danskleiki í 2010?!

ÚTVARPSSENDING: Dan-ir (við góðkenning úr Føroyum!?) vilja hava meira danskt inn í føroysku mið-námsskúlarnar. Trý fólk skuldu gera viðmerkingar til hesa merkisverdu mál-broyting í tí Harrans ári 2010.

Onkur dansklig við-merking var kanska at vænta av hasum pallinum; men at øll trý pallfólkini skuldu leggja seg so sker-fløt at skammrósa donsk-um, ja, tað var kortini eitt stórt vónbrot.

Málsligi trupulleikin í Føroyum er, at vit duga so væl danskt (hoyra og síggja so nógv danskt), at móðurmálið verður við skerdan lut.

Teir triggir viðmerkjar-arnir hildu einki vera galið við, at meira danskt skuldi inn í miðnámsskúlarnar.

Ein teirra helt, at vit høvdu brúk fyri meir av akademiskum donskum!?

Ein annar segði seg duga so væl at stava danskt, og tað var alt bara so gott, at har var einki at fýlast á.

Tann triði er skúlamað-ur, so har fór kanska okk-urt gullkorn at koma, men nei. Hesin viðmerkjarin hevði lyndi til at speireka føroysk stóddfrøðiorð, og navngivin politikari, sum roynir at verja móður-málið, fekk eisini toyggið!

Trý fólk, so sera samd, at tú ógvast við!

Ú t v a r p s m a ð u r i n royndi at vísa á okkurt ódámligt við hesi dansk-øking í Føroya skúla, men nei, ikki glógvaði í teimum trimum.

á Borg á Argjum á
roykloysisdegi 2010
Við vónbrotskvøðu

Rolf Guttessen

Eitt lítið kvink tann rætta vegin

Í grein hjá Una Arge fríggjadagin í Sosialinum skýrir hann allan sakligan kritikk av gamla Heimsatlassinum frá 1993 fyri bakstrev.

Royni at lesa við positivum eygum

Eg havi roynt at lesa hesa grein við so positivum eyg-um sum gjørligt, og eitt lítið besinnilsí er at hóma í greinini. Men tíverri eru eisini lýtir. Tað positiva er, at UA sigur: **"Eftir mínum tykki høvdu teir rætt"**. Hann hugsar her um hes-ar hissini umsetingar av staðanøvnum úti í Verðini: Grønhøvdaoyggjar, Høvda-staður osfr. Tað eigur ikki at verða gjørt aftur.

Men straks fer hann víðari og leggur kritikarar undir at hava koldømt alt atlasið. Kortbløðini og í flestu førum staðanøvn eis-ini vóru í lagi. Ho Chi Minh í Vietnam er ikki Hó Ki Minn, Zhengzhou í Kina er ikki Sjengjó. Queensland er ikki Kvinsland.

6500 nøvn av 7000 vóru helst í lagi

Eg minnst ongan, sum hevur kolldømt alt atlasið. Av teimum 7000 nøvnum, sum eru í atlassinum, eru kanska eini 6500 í lagi. Ros-

dag. IKKI soleiðis, sum tey kanska einaferð hava verið, IKKI soleiðis sum onkur heldur kundi ynskt sær, at tey áttu at verið. Stalingrad eitur í dag Volgograd, Líðandisnes eitur Lindesnes, og Bombay kallast Mumbai.

Tað er ein meginregla

Eg havi bæði sagt og skrivað fleiri ferðir, at meginreglan bert kann vera, at skriva nøvnini, so langt tað er gjørligt, so sum londini sjálvi skriva tey. Við latínska alfa-betinum er hetta einki pro-blem.

Men fleiri fremmand nøvn hava hevd í føroyskum

Næsta reglan er, at í øllum málum - eisini í føroyskum - eru nøkur staðanøvn á ella í fremmandum londum, sum hava fingi hevd. Tey eru blivin vanlig í føroyskum í einum serligum formi. Tað er blivið ein konventión (vani, traditió) at brúka hesar formar í føroyskum. Svøríki fyri Sverige, Týskland fyri Deutschland, Frankaríki ella

eitur so bæði á norskum, svenskum og donskum.

Kanska hevur hendan regla ikki fingið pláss nóg frammalaga í tí, eg higartil havi skrivað. Men hon hevur altíð verið har.

Montanus-logikkur

UA ger nógv burtur úr at leggja onnur undir at vilja brúka langar, krønglutar og ikki-konventionellar form-ar. Hann vil vera við, at onkur vil hava føroyingar at siga Shqipëria í staðin fyri Albania, at siga Al Maghrib fyri Marokko. Kallar hetta Erasmus Montanus-lokikk. Men nei, eingin hevur sagt ella skrivað hatta. Sum stað-fest omanfyri, er púra í ordan at brúka konventionell nøvn, sum hava hevd í føroyskum, og tað hava bæði Albania og Marokko og fleiri onnur.

Tað er tí ein skeiv leið at gera eina reglu, sum UA vil, ið sigur at: **"Sum útgangsstøði skulu vit stavseta tey van-ligastu ordini (meinast við staðanøvn), til dømis landa-nøvn, ávísar býir og onnur støð, á føroyskum"**.

so fossar sjógvur inn. Eg løgið dømi hjá UA er, har hann sigur: **"Sisilia eitur Sisilia við s, og Cape Town eitur Cape Town, eins og New York eitur New York"**. Hví skal Sicilia ikki sleppa at eiga sítt c-, tá Cape Town bæði hevur c- og w-? Og New York hevur -w, og brúkar Y sum J. Hatta er manglandi konsekvensur.

Eingin hevur sagt ella skrivað so!

Tað er skeivt, sum UA skrivar, at tað **"ber als ikki til, at gera eitt reglufast atlas"**. Tað ber til at fylgja oman nevndu meginreglu: Skriva so sum londini sjálvi gera, og harnæst at hava atlit til hevd-vunnin nøvn. Tí er skeivt at skriva, at nakar vil: **"gera eitt føroyskt atlas eftir staviháttinum í donskum ella enskum"**. Eingin hevur – mær vitandi – ætlað tað.

Men sjálvst um nakrar høv-uðsreglur kunna og eiga at setast upp, so koma túsund ivamál, sum støða má takast til. Her ger málfrøðin ikki altíð mun, men geografiskur, kartografiskur og søguligur kunnleiki, staðanavnafrøði ella toponymi og vitan um transkriptiónsreglur skal til. Tí er tað keðiligt, tá UA skrivar, at nakar vil

"lata standardisera eftir onkrum teknokratiskum frymli hjá ES ella ST." Hví vera so hástóður, og kalla arbeiðið hjá UNGEGN, har føroyingar eisini eiga pláss fyri "teknokratiskt"? Tað skuldi ikki verið neyðugt.

Staðanavnanevndin skal uppi

Men eg vil meina, at nú ein Staðanavnanevnd er sett, so er tað upplagt, at hon sleppur at úttala seg og arbeiða við atlassinum. Fakmál og fakterminologi er annað enn føroysk stavseting, syntax og bending.

Harafturat hevur alfabetið (stavraðið) verið í Løgting-inum, har ein meiriluti tekur undir við at hava tað latínska alfabetið sum grundarlag, og so skoyta tey serligu tekin uppi, sum verða brúkt í føroyskum.

Kanska nærkast vit?

UA hevur slept tankanum um, at 'umseta' nøvn til føroyskt. Eg havi undirstrikað, at loyvt er framvegis at brúka kon-ventionellar formar, sum hava hevd í føroyskum. Eftir stendur at skriva bæði New York og Sicilia rætt. Tað mátti borið til. Vinarliga, Rolf.

Men eg vil meina, at nú ein Staðanavnanevnd er sett, so er tað upplagt, at hon sleppur at úttala seg og arbeiða við atlassinum. Fakmál og fakterminologi er annað enn føroysk stavseting, syntax og bending

kilde, Holbæk, Jyderup og Kalundborg í finasta lagi. Wiesbaden, Mainz, Koblenz og Neuwied tað sama. Zaragoza, Cuenca, Cadiz og Algeciras á sama hátt. Hesi eru, sum tað eigur at vera, skrivaði á donskum, týskum og sponskum máli, og ikki við 'føroyskari' stavseting.

Tað er ein leiðregla, at skriva nøvn soleiðis, sum tey eru viðurkend og skrivast í

Frakland fyri France, Spania ella Spanien fyri Espana. Albania ella Albanien fyri Shqipëria

Hesi konventionellu nøvn eru ikki nakað, sum er "uppfunnið" í Føroyum. Tey eru at kalla komin av sær sjálvum, spontant. Bara komin gjøgnum tær kanalar til útlandið, sum einaferð hava verið møguligar. Týsk-land er felags norrønt, og

Her fer skútan at leka. Hendan misskilta "regla" gevur friar ræsur at finna uppá, at broyta og 'for-betra'. Chile fer at vera Kili, Zimbabwe skaleita Simbabvi. Peru verður Pera (føroysk orð í hvørfalli enda ikki uppá -u). Hatta er eftir mínum tykki ikki gongd leið.

Eg skilji ikki logikkin

Tá nú skútan er farin at leka,